

ZDENĚK VOJTÍŠEK

Víra

Komu věřit, čemu věřit a jak věřit?

Pojmu „víra“ rozumíme každý jinak a také i k otázkám, které se víry týkají, přistupujeme velmi rozdílně. Abych měl vůbec šanci si porozumět se čtenáři, nabízím v následujícím článku několik metafor a podobenství, které snad budou - doufám - inspirovat k přemýšlení. Jako všechna podobenství ovšem i ta následující kulhají. Článek proto vyžaduje od čtenáře nejen shovívavost vůči autorovým podobenstvím, ale dokonce i spolupráci tam, kde se ukážou jejich meze.

Foto FLICKR a archiv

Zámecké okno

Představ si, že stojíš u otevřeného okna, jednoho z mnoha oken prvního patra zámeckého křídla, a hledíš do krajiny. Vidíš cesty, stromy, louky, ptáky, v dálce na obzoru tušíš nějaké hory, ale nejsi jistý, co je kopec a co už mraky, každopádně ale vidíš, že z té strany od hor přitéká řeka. Na tváři a na ruce cítíš dotyk větru, slyšíš nejen zpěv ptáků, ale i hru na flétu, k nosu ti zavane vůně čerstvé kávy. Na vjemy navazují tvoje usuzování a předpoklady: řeku v některých úsecích jenom tušíš za řadou stromů a musíš připustit, že možná teče jinudy a stromy obklopují už dávno opuštěné říční rameno. Mraky ukazují na blízkost bouřky. V úvozu patrně jede vlak - je z něj sice vidět jenom to, co připomíná kouř z jeho parní lokomotivy, ale teď k tobě vítr zanesl i zvuk kol, který tvůj předpoklad mění téměř v jistotu. Z hry na flétu usuzuješ, že sousedova Anička je už zdravá, a to ti přináší ulehčení a radost. Vynořují se ti příběhy - třeba o tom, jak se u mostku převrátilo auto a jak hrozné bylo, když jsi váhal, zda máš, anebo nemáš vyběhnout a nabídnout posádce pomoc. Vůně kávy ti zase připomene poslední návštěvu u tvého lékaře a na mysl ti vytanou obavy z toho, proč zrovna tobě lékař kávu nedoporučil.

Víra je - kromě jiného - podobně komplexní vnímání světa. Není to jen fotografie, jen jakýsi názor, přesvědčení či intelektuální koncept. Nejde jen o rozumové pojetí světa (jen o jeho vysvětlení), tím méně jen o nauky či dogmata, ale spíše o celkové prožívání, které zahrnuje také emoce vyvolané zkušenostmi a zážitky, osobně důležité příběhy i mravní soudy. V tomto vnímání světa je množství úsudků - nejsou to jen „reálné skutečnosti“, cesty, stromy, řeky, ale také (a možná hlavně) předpoklady, pro něž momentálně (anebo vůbec nikdy) nemáme důkaz. Ale to hlavní je, že tento svět vnímáme jako smysluplný. Můžeme žít, protože - podobně jako při pohledu z okna - všechno je „na svém místě“, má to svůj řád, strukturu vztahů, zákonitosti (předpokládáme, že řeka ani zítra nepoteče zpátky k horám) a smysl. Tím není řečeno, že vše je dobré, ale i autonehoda nebo nemoc Aničky mají v tomto řádu své vyhrazené místo a i jim máme tendenci přisoudit nějakou příčinu a nějaký účel.

Víra je tedy přisouzení smyslu tomuto světu na základě zkušeností a předpokladů. Někteří předpokládáme existenci Boha v tomto světě, někteří předpokládáme jeho neexistenci, s předpokla- ▶

dy zacházíme v morálních soudech (dobré bude odměněno apod.) i při vědeckém bádání. S takovými předpoklady pracujeme všichni, i když ne všichni bychom je bez váhání nazvali vírou. Alternativou k takovému komplexnímu „oknu do světa“ by snad byly jen přibité okenice - nihilismus a rezignace na život.

Víra ovšem zahrnuje nejen vnímání světa, ale i působení v tomto světě, aktivní postoj, činy vůle. S tím, co vnímáme a předpokládáme, a na základě toho, co pokládáme za smysluplné, vycházíme do malé části z oné rozlehlé krajiny. Teď nejen pozorujeme svět, ale jsme v něm. Naše předpoklady se při styku se světem a jinými lidmi potvrzují, anebo zpochybňují, naše úsudky se zpřesňují, naše vidění se na něco lépe zaostří a rozpoznává důležité detaily. Může se stát, že příští ráno uvidíme z okna naši krajinu trochu jinak. Výrazná změna při pohledu

Pojmu „víra“ obvykle rozumíme v jednom ze tří významů. Pro ten první - nejširší, tedy pro naše „okno zámeckého pokoje“ - by ale možná bylo lepší použít spíše slovo „spiritualita“ nebo výraz „duchovní život“. Spiritualita může čerpat z jedné duchovní tradice (třeba z křesťanství), může se pokoušet vybírat z různých tradic a spojovat je (tak to činí třeba stoupenec hnutí Nového věku), anebo může čerpat z podnětů, které nemají výslovně náboženský charakter, ale které mohou plnit náboženskou roli - třeba z vědeckých teorií, společenských ideologií, z umění, zážitků mimořádných stavů vědomí.

Vírou (v užším smyslu) se někdy rozumí příslušnost k určité duchovní tradici, třeba k tradici judaismu, případně k nějaké organizaci, která tuto tradici střeží a rozvíjí, třeba k nějaké židovské obci. Za „věřícího“ v tomto smyslu se pak často považuje člen nějakého duchovního společenství, zatímco ten, kdo k žádné obci, církvi apod. nepatří, je považován za „nevěřícího“. Tak to bývá v různých dotazníkových šetřeních; je to ovšem podivné, protože život mimo tradici a mimo organizaci zvláště dnes zdaleka neznamená život bez spirituality. Možná by bylo lépe hovořit v tomto případě o přináležení k nějaké tradici než o víře.

Zdá se mi, že nejlépe by bylo pojem „víra“ ponechat pro třetí, nejužší význam, tedy pro osobní vztah důvěry k osobně chápanému Bohu, tedy pro vztah, který nalézáme především v tzv. monoteistických náboženstvích. Ano, jsou to především židé, křesťané a muslimové, kteří mají tuto osobní víru v Boha jako Osobu. Pojetí víry jako důvěry Bohu má i pevné biblické a teologické zakotvení.

z okna ale není příliš častá, protože v krajině, do které vycházíme, hledáme především potvrzení toho, že náš pohled z okna (s jeho úsudky a předpoklady) je správný. Dokonce můžeme říci, že si ve světě vybíráme takové informace, děje, přátele apod., kteří nám slouží jako potvrzení našeho pohledu. Velké zpochybnění by totiž příliš ohrozilo vědomí onoho řádu, struktury, zákonitostí a nakonec i smyslu, a tím by ohrozilo i nás samé.

Příkladem takové velké a nepříliš časté změny pohledu může být třeba obrácení k Bohu. Dochází k němu obvykle v jedné ze dvou situací: když pohled s jeho předpoklady ještě není úplně hotový (tedy v mládí) a neriskujeme příliš mnoho tím, že svět začneme vidět jako by z jiného úhlu, a když nepředvídané události (záchrana života, smrt blízkého člověka apod.) natolik zpochybní náš dosavadní pohled (a možná ho i rozbijí), že riziko změny připustíme. A díky obrácení k Bohu opravdu vidíme svět jinak! Smysl poskytuje to, co se dříve zdálo náhodné a nedůležité. Vnímáme, že na naši krajinu nyní dopadá zdánlivě (anebo skutečně?) jiné světlo. Barvy i tvary jsou jiné. Jinak vypadají světlé plochy a stíny. Mění se i naše předpoklady a úsudky. Ano, pod vlivem velkého Předpokladu, že nad naší krajinou rozprostírá Bůh svou ruku, se mění i mnoho ostatního (možná skoro všechno). Tomuto velkému Předpokladu (narozdíl od „malých“ předpokladů náhody, biologického určení a podobných) se někdy říká (náboženská) víra. Tento význam slova „víra“ je ovšem užší ve srovnání s tím významem, který jsme připodobnili pohledu ze zámeckého okna a který v té či oné podobě máme všichni.

Hvězdy a souhvězdí

Představ si teď, že hledíš na noční oblohu a vidíš miliony hvězd. Vyznat se v nich je nemožné. Po tvém výseku oblohy se navíc pomalu, ale stále pohybují - některé se objevují, jiné mizí. V orientaci ti pomůže snad jen to, když je máš seskupené do souhvězdí a když znáš jméno a dráhu pohybu některých výraznějších. Takové „zpracování“ oblohy ale není nic předem daného. Jiní lidé v jiných kulturách mají hvězdy pospojované do úplně jiných souhvězdí. Vidí tedy stejnou oblohu, ale vnímají ji úplně jinak - na jejich jiná souhvězdí se váží jiné příběhy, přinést naději nebo ohlašovat zkázu jim mohou jiné nebeské úkazy.

Obraz Boha a setkání s ním

Rád se ptám věřících, jak se „stali křesťany“. Jejich odpovědi totiž často obsahují pozoruhodné příběhy, ve kterých je skoro vždycky kombinace něčeho hluboce lidského s tím, co pozemské hranice naopak překračuje. Ono „stát se křesťanem“ může mít samozřejmě v různých prostředích různý význam, přijedete například do islámské země a jste křesťané automaticky, ať se vám to líbí nebo ne. Z pohledu tanních lidí jste prostě křesťané od narození.

Zajímavé nicméně je, že otázku, kterou rád dávám, nerad dostávám. Není to jen proto, že jsem novinář a tedy živím se otázkami, nikoliv tím, co po nich následuje. Hlavní příčinou je v mém případě fakt, že odpověď prostě neznám. V jistém smyslu jsem se s jakousi vírou nejspíš narodil. Indikátorem je už to, že jsem uvnitř v sobě pořád k někomu „promlouval“. Taky jsem byl od prvopočátků své paměti nošen a voděn do kostela, kde mi cosi muselo imponovat, protože jsem pak doma obrátil židličku a kázal bezbranným hračkám. Okamžik zlomu ale nemám,

žádné dramatické rozhodnutí, nic takového. Jen se mi čas od času rozpadl dosavadní obraz Boha. A tam je pes zakopán. Řekl bych, že když se řekne slovo „Bůh“, každému z nás něco vytane na mysl. I ateista si musí cosi před-

stavit, protože jinak by neměl co odmítat. Vyplývá to z podstaty řeči. Za každým slovem, jež používáme, je nějaký obsah, jakkoliv třeba absurdní. A termín „Bůh“ existuje ve všech známých společnostech.

Tak se mi párkrát stalo, že vzal za své koncept, který se za tím termínem skrýval. Nikdy ne úplně, ale někdy hodně. Dětská představa byla nahrazena čímsi dospělejším, a to opět něčím novým a ještě novějším. Ostatně i teď se mi zdá, že část mého obrazu Boha se tak trochu sype. To je ale, řekl bych, jiná kapitola. Co chci popsat,

je jistá chvíle, jež nastala před mnoha lety a byla natolik podivná, že v dané souvislosti snad stojí za řeč.

Bylo to v období, kdy se můj dosavadní koncept zhroutil, kdy jsem četl Nietzcheho a byl fascinován základní knihou taoismu. Zarathustra a Lao c' byli moji přátelé a já upřímně nevěděl, komu v čem a jak a proč vlastně věřím. Z dnešního pohledu docela zdravý zmatek. Ona chvíle nastala ve vlaku směrem do Bratislavy. Sedím sám v kupé a najednou mám intenzivní vědomí, že tam nejsem sám. Není to pocit, je to velmi zvláštní druh reality, jaký jsem dosud nezakusil.

A kdesi v útrokách duše vím, že to není Zarathustra ani Lao c', že to není tajemný princip Tao ani záračné procitnutí.

Možná jsem si to namlouval, ale věděl jsem, že je to Ježíš. A ve vzduchu visela otázka, zda jsem ochoten ho následovat. Málem jak někde z Matouše. Jsem člověk povahy skeptické, tak jsem to podrobil zkoumání, ale ono to tam pořád bylo. Můj obraz Boha procházel náramnou změnou. A jak to dopadlo s tou otázkou? Řekl bych, že na ni existuje jenom jedna rozumná odpověď...

DANIEL RAUS

Bez „zpracování“ oblohy dnes můžeme docela dobře žít. Hvězdná obloha nám teď slouží zase jen jako podobenství toho, jak pojmáme náš svět, aby měl strukturu a smysl. Bez tohoto pojetí - tedy víry v tom nejširším významu - téměř nelze žít. Nemůžeme si ho ale jen tak vycukat z prstu - někdo nás musí naučit, co máme vidět, jak máme vnímat a jak vše pojmout, jaké jsou vztahy mezi jednotlivostmi (co a proč tvoří „suhvězdí“), jakým zákonitostem podléhají a jak to všechno pojmenovat. Náš pohled z okna (anebo na noční oblohu) tedy není úplně náš. Skutečně našeho je na něm vlastně velmi málo, pokud vůbec něco. Spíše než my sami je jeho au-

torem naše okolí, společnost, ve které žijeme, a to prostřednictvím lidí, kteří jsou pro nás důležití, především rodičů, přátel a známých. Na jistě nikoli posledním místě (možná někdy dokonce na prvním místě) při tomto vytváření víry dnes stojí média. Ať jsou to ale kdokoli, pohledu z okna, tedy víře - se od nich musíme naučit.

Způsob, jak vnímat hvězdnou oblohu, se nejen musíme naučit, ale můžeme ho i předávat dál. Jsme tak součástí určitého dávného, ale stále se měnícího proudu předávání, tedy součástí křesťanské, buddhistické, humanistické, ateistické nebo nějaké jiné tradice. Tyto tradice fungují ▶

jako jakási mapa hvězdné oblohy - umožňují nám orientaci v nekonečném vesmíru. Mapy hvězdné oblohy ovšem zachycují spíše naše zdání než skutečnost. Dvě hvězdy sice vidíme vedle sebe, ale ve skutečnosti mohou být ohromně vzdáleny. Ty, které vypadají, jako by tvořily shluk, nemusejí mít ve skutečnosti společného nic víc než to, že je společně vidíme. Dokonce některá z nich nemusí v tuto chvíli už ani existovat - její vyhasínající

světlo nám ovšem tuto zprávu ještě nedoneslo. Mapy hvězdné oblohy se tedy liší ve schopnosti zobrazovat skutečnost. Bylo by ale pošetilé z toho vyvozovat, že všechny takové mapy jsou stejně pravdivé, nebo stejně klamně. Jako křesťané považujeme za nejvíce odpovídající skutečnosti tu, na níž „září“ událost ukřižování a zmrtvýchvstání Ježíše Nazaretského.

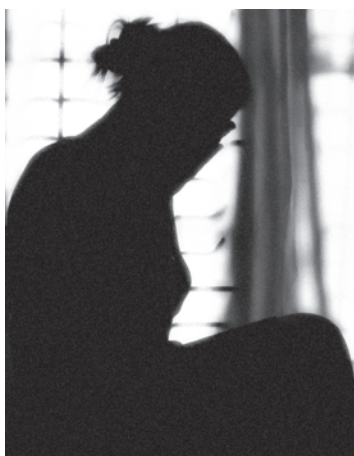
Jako velmi rozvětvená tradice má křesťanství

Od zármutku k radosti

Před rokem jsme se s manželem těšili krásné události, totiž očekávání nového života v našem životě. Dlouhá léta jsme na tuto událost čekali, až jednoho dne nám lékař oznámil tu krásnou novinu, že čekáme miminko, a průběh, který doposud nebyl až tolik příznivý, se najednou obrátil v krásně se vyvíjející nový život. Byli jsme přesvědčeni a šťastni, že můžeme požívat tolik Boží lásky a blízkosti a požehnání. Ta radost a štěstí se nedalo a nedá nikdy přepočítávat na peníze, na nějaké materiální. Prožívali jsme opravdovou radost až do dne kdy... Byla sobota odpoledne, vidím to, jako by to bylo právě dnes a prožívám, jako by se to stalo právě teď, pět dnů před termínem porodu, něco zvláštního mě zarazilo a uvědomila jsem si, že musím volat do porodnice. Tedy jsem zavolala a s manželem jsme museli hned odjet. Na ambulance mi dělal lékař ultrazvuk a já jsem si říkala, no přišel ten okamžik, jistě půjdu na sál. V ordinaci bylo ticho, já koukala do bílého stropu a bylo ticho, lékař nemluvil. Po chvíli se na mě podíval a slova, která se snažil procedit, zněla „těhotenství je odumřelé“. Nechápala jsem, co mi sděluje, koukala jsem střídavě na něj a do bílého stropu. Pomalu jsem začala chápat tu zprávu, ale nebyla jsem schopna ničeho, žádná reakce,

nehnutě jsem tam ležela a jen tiše řekla, nechte mi ještě sáhnout na srdíčko mého miminka, a tak jsem rukou hladila monitor a tmu na srdíčku našeho miminka.

Nebyla jsem schopna mluvit a ani vyslovit slovo „Bůh“. Po návratu z porodnice nastal proces uvědomování si, co se

vlastně stalo v mém, v našem životě. Najednou bylo prázdnno, kam se vytratila radost a štěstí? Nevím, nedokážu odpovědět. Bůh, ale jaký? Najednou ho neznám, uvědomuji si, že je daleko a já stojím na jiném břehu, než jsem chtěla. Bůh? Boží slovo? Co je v něm? Najednou nevím. Mám vystudovanou teologii, obrácenou Bibli a její stránky ze všech stran a já nevím a nemůžu vyslovit slovo „Bůh“. Prázdnota a ticho. Snažíte se ho pochopit, snažíte se pochopit, proč se to

stalo, opět vyslovujete, NEVÍM. Zalezete si do svého kouta a chcete být jen sami, ale najednou se vynoříte kolem vás přátelé, možná spousta přátel, tak si říkáte, ale najednou zjistíte, kolik z těch přátel jsou vlastně Jóbovi přátelé. A tak si znovu zalezete do svého kouta a chcete jen být, prostě jen být, nepřemýšlet o Bohu, o víře, chcete jen tak být a dlouho jen tak být.

Je to stav, kdy nevíte, kam kráčíte a ani s kým kráčíte, zda sami, nebo je tu ještě někdo? Ta cesta se vám zdá dlouhá, velmi dlouhá a nekonečná. Unavení a zatoulaní v hustém lese chcete najít konečně cestu ven. A tento okamžik je váš ZÁZRAK. Tento okamžik je okamžikem radosti a pocitu štěstí, že Bůh je s vámi, ale vaše psychika se musí uzdravit, aby ho začala vnímat v jeho neskonale lásce. A tak jsem po půl roce svolila a šla si poslechnout kázání, je to bolest, která se ve vás odehrává. Stále jakési pocity, zrady, nedůvěry a bolesti se derou napovrch. Ale jdete to ochutnat, snad to bude dobré. A tam zní věta, která mi zní v uších dodnes „Co vám Bůh z lásky vzal?“

„Pane Bože, je těžké ti to pošeptat v modlitbě.“ A zjistíte, že do srdce se vám pomalu ale jistě opět vkrádá pocit radosti a štěstí, že jste se zase našli v milujícím Bohu. „Teď se neptám, Bože, co jsi mi z lásky vzal, já ti především děkuji, co jsi mi z lásky daroval.“ □

ALENA HANZOVÁ

i širokou paletu druhů svých „map“: ačkoli se třeba baptisté shodnou s ostatními křesťany na základním vnímání světa (jako Božího stvoření, jako vykoupeného Ježíšovou obětí apod.), přece ve své „mapě“ pokládají určitá místa (třeba ta, která souvisejí se křtem dospělých) za důležitější než jiná, a učí se tak vnímat „hvězdnou oblohu“ poněkud odlišně. Je třeba zajímavé sledovat, jak blízko k sobě mají naši evangeličtí a letniční bratři a sestry, a přece ti první patrně nikdy neslyšeli o „vytržení svatých“, zatímco pro druhé je nauka o vytržení velmi viditelným „suhvězdním“ jejich křesťanské „oblohy“.

Krajina a její mapy

A zase si něco představ. Zůstaň ještě chvíli u té mapy, ale spoj si ji teď raději s vnímáním u otevřeného zámečného okna. Mapy (a stejně i duchovní tradice) se na základě domluvených symbolů (čar, barev a značek podobně jako obradů, příběhů, předpokladů) pokoušejí co nejlépe vystihnout krajinu, kterou vnímáme a do ní vycházíme, a co nejvíce nám pomoci v orientaci při úspěšném působení v ní.

Jsou ale různé druhy map pro různé účely - silniční, turistické, anebo třeba mapy, které ukazují cestu od hospody k hospodě. To může být podobenstvím toho, že tradici, kterou jsme přijali a kterou rozvíjíme, pojí- ▶

Diagnóza víry

„Víra tvá tě uzdravila,“ čteme v Bibli. Obrátit tuto větu naruby – totiž: „Víra tvá tě učinila chorým“ – je asi příliš troufalé. Že však existuje cosi jako nemocná víra, či nemoci víry, nás poučují nejen hříšné dějiny lidstva, ale i Písmo svaté. Historie církve je zdobena výjimečnými

skutky lásky, obětavosti a mučednictví. Je však také potřísněna nesnášenlivostí, papalášstvím, sebe-mrskáčstvím, schopností pro své přesvědčení obětovat štěstí i život bližních atd. Víra nejen oživuje, ale snad právě proto, že dává člověku křídla a proniká až „do nejnvtřnější svatyně“, hrozí i pádem. Vzpomeňme jen několik smutných chorob víry z novozákonního „vademeca“:

Jak blízko může mít víra k ješitnosti a hněvu, uka-

zuje Ježíšův rozhovor s lidmi, „kteří mu uvěřili“ v J 8 (v31n): když je chtěl postrčit o krůček dál, totiž k poznání hříchu, velmi rychle „se chopili kamenů a chtěli je po něm házet“ (v40.59). Podobnou agresivitou, která ovšem tentokrát za kumpána chtěla mít samotného Pána Boha – totiž voláním po eliášovském ohni, který by strávil nevěřící – reagovali Jan a Jakub, když kdosi odmítl vyslechnout jejich Pána (Lk 9,51nn). Víra se také občas zvrhává v pocit výlučnosti, a tudíž ve vylučování těch, kteří „s námi nechodí“ (Mk 9,38-40). Může být rovněž infikována nápaditými přepjatostmi (Ko 2,18-23), dále odmítáním těla – ať už se to projeví škarohlídným asketismem (1Tm 4,1-8), či neřádstvem všeho druhu (1K 6,12-20) – nebo také častou vůlí k moci, jež se umí skrýt i za duchovní službu lidem (Mk 9,33-37; Sk 8,13.18nn). A když se Pavel ve 2K 11-12 „chlubí svými slabostmi“, jistě ne náhodou celkem sedmkrát zopakuje, že si jen nasazuje bláznovskou masku a že to vlastně „není k užítku“ (12,1). Ale to stačí!

Kde je ona uzdravující víra, kde je lék na nemocnou víru? Za stručný příklad necht' poslouží stejná biblická místa: Proti vraždivosti zbožných v J 8 stojí hořká pravda Kristových slov o našem hříchu, kterou je třeba vytrvale polykat (8,32n). Lékem na agresivitu uvažných učedníků v Lk 9 je Ježíšovo ostré napomenutí a jeho usilovná láska ke ztraceným. Proti elitářství staví Pán v Mk 9 Boží soud, který odmění všechny skryté bratry, byť „s námi nechodí“. Ozdravnou kúrou na přepjatosti v Ko 2-3 je výhled ke Vzkříšenému. Proti asketismu předepisuje Pavel v 1Tm 4 vděčnost za stvoření, za jídlo a pití, za manželku; proti amorálnosti pak v 1K 6-7 tělesný řád manželství. Lékem na velikášství je Mk 9 praktická služba dětem. A proti necudnosti staví Pavel v 2K 11-13 osobní vztah, kde je pro důvěrnost místo, přísnou pastorační a několikeré upozornění, že „odkopávat se“ na veřejnosti je bláznivé a nebývá divákům k užítku.

Víra v Boha, která pokorně zůstává v Jeho slovu; která druhým, i těm jiným, přeje Boží odměnu a spásu; která se vděčně drží země a Království cudně vyhlíží: taková víra je zdravá, taková víra uzdravuje. ■

DAVID BEŇA

máme velmi individuálně podle svých osobních charakteristik. Cesta víry někoho z nás může být vyznačena např. „mapovými značkami“ moci, a jdeme tedy od jednoho projevu moci - uzdravení, vítězství nad démony apod. - ke druhému. Jiný postupuje zase po poznacích a logických konstrukcích. Je přitom jasné, že zabloudit buď do pověrečných praktik, nebo do bezduché spekulace je snadné právě tak jako i ve všech dalších případech. A je právě tak jasné, že naopak dobře dojít může i ten, kdo počáteční inspiraci k cestě získá třeba nějakou pověrou nebo omylem.

Snad ale nejvíce odlišností v „mapách“ různých lidí způsobují ti, kdo je jim hlavně pomohli vytvořit (nejpíše rodiče). Pokud bychom měli na mysli třeba jen křesťanské „mapy“, jsou to jistě právě křesťanští rodiče, kdo do nich vtiskne např. základní důvěru v dobrého Boha, který se dobře stará o v zásadě dobrý, byť hříchem porušený, a někdy dokonce znetvořený svět. Ale podobně jako jedna a táž hvězda může být vnímána buď jako Jitřenka, nebo jako Večernice, může být jeden a týž svět, vnímaný podobnými křesťanskými „mapami“, buď prosvětlen důvěrou v Boha s rysy Otce, nebo třeba naopak poznamenán strachem z nevyzpytatelného Boha a úzkostí ze světa. Na takových „mapách“ pak nalézáme stejně jako na mapách ze starověku místa, označená „hic sunt leones“, tedy „zde jsou lvi“. Různé šelmy, běsi, démoni, úzkostné stavy či strachy pak mohou na křesťana vyskakovat bohužel i navzdory tomu, že jeho „mapa“ odpovídá vnímání světa v křesťanské tradici.

Anebo na nás třeba naše „krajina“ na základě „mapy“, kterou máme v ruce, „křičí“, že máme víc pracovat, víc se snažit, být dokonalí a naplňovat tak obraz o dobrém křesťanu, který jsme si vytvořili. Anebo který nám pomohl vytvořit naši milující

rodiče, když nás učili (ve snaze uchránit nás od zlého) kreslit mapu světa, který má být, a nikoliv toho, který je. Můžeme se pak nerealisticky, ale vši silou snažit přizpůsobit sebe a náš svět tak, aby oné ideální mapě odpovídal. Anebo z pocitu, že nám něco v životě uteklo, z úzkosti z budoucnosti, z pocitu pronásledování nebo jiného tlaku se může zrodit třeba fanatismus. A opět: naše „mapa“ může být křesťanská, ale fanatický způsob, jak s touto „mapou“ pracujeme (jako kdyby sama byla skutečností a nikoli jen mapou), nás může přiblížit fanatickům úplně jiné duchovní tradice.

Nejsou to ale jenom pokřivené obrazy Boha, co si můžeme nést na svých individuálních „mapách“ a co nás odlišuje jednoho od druhých. Různé druhy víry vyplývají i z vlivu našeho okolí. Lidé, kteří hledí na krajinu z oken stejného zámeckého křídla (rodina, sbor, farnost), nás samozřejmě velmi povzbuzují v naší společné tradici a spolu s nimi se nám lépe chápe i to, co je za obzorem. Na nich také ale hodně záleží, zda naše víra „zka-mení“ do jakési zažloutlé fotografie, anebo zda pohled z okna přinese každé ráno něco nového, objeveného, překvapivého a plného významu. Křesťanská tradice jistě nabízí „mapu“, která se po staletí osvědčuje, a křesťanské instituce (církve) tuto mapu jistě uchovávají a poskytují (anebo i vnucují), ale tužku na zakreslení individuálních duchovních „objevů“, které nás posunou dál, máme v ruce každý sám.

Komu, čemu, jak

Nemá moc cenu ptát se, zda je někdo „věřící“ či „nevěřící“. Věřící jsme asi všichni. Větší cenu má otázka, komu a čemu věříme, zda náležíme k nějaké tradici a případně k jaké. Ale ani to nestačí - víra není zdaleka jen záležitostí obsahu (co ve světě vnímáme a co považujeme za důležité, tedy čemu věříme), ale také záležitostí způsobu, jak vnímáme, jakým způsobem svět uchopujeme a jakou mapou se řídíme (tedy jak věříme). Zkoumání obsahu víry slouží teologie, v případě pokřiveného vnímání Boha i v případě různých matoucích životních „map“ může pomoci citlivá pastorační péče, poradenství nebo psychoterapie, vnímavá k duchovnímu životu. ■

ZDENĚK VOJTÍŠEK

Doc. PhDr. Zdeněk Vojtíšek, Th.D. (47)

religionista, zabývající se především studiem kultů, sekt a nových náboženských hnutí. Je odborným asistentem na Katedře psychosociálních věd a etiky Husitské teologické fakulty UK., zakládajícím členem a mluvčím Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů. Je šéfredaktorem religionistického čtvrtletníku Dingir a kazatelem Církve bratrské. S manželkou Danielou mají čtyři děti.